

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

УДК 343.21

Актуальність теми. Ситуація, що склалась сьогодні у нашій державі, а також становище, в якому знаходиться більша частина верств населення у зв'язку з економічною кризою, призвела до масштабного зростання злочинності. Злочинність - явище негативне, яке ставить свій відбиток на всьому, чого лише торкається. Це негативне явище зумовлює до негайної розробки на теоретичному рівні та подальшого застосування у практичній діяльності зі сторони держави системи завдань політики у сфері боротьби зі злочинністю, які б відігравали істотну роль і, насамперед, були ефективними саме у боротьбі зі злочинністю.

Політика у сфері боротьби зі злочинністю визначає основні поняття, межі об'єкта впливу, об'єм, основні принципи і прийоми впливу на злочинність. Перед нею стоїть комплекс завдань, вирішення яких створює передумови для успішної діяльності всієї системи боротьби зі злочинністю.

Визначаючи місце та поняття політики у сфері боротьби зі злочинністю у загальній політиці держави, в першу чергу, зазначимо, що сама по собі політика представляє собою «загальний напрямок, характер діяльності держави, певного класу або політичної партії» [6, с.167] які здійснюються, як на міжнародній арені, так і всередині держави. Позиція викладена у цій статті буде полягати у розкритті деяких аспектів боротьби зі злочинністю у сегменті внутрішньої політики.

Ступінь розробки теми. Значний внесок у розвиток ідей політики у сфері боротьби зі злочинністю належить В. І. Борисову, В. С. Зеленському, П.Л.Фрісу. Деякі питання боротьби зі злочинністю висвітлювали у своїх працях В. В. Василевич, О. М. Джужа, В. І. Кондратишена, О.М.Костенко, М.М.Митрофанов.

П. Л. Фріс, політику у сфері боротьби зі злочинністю, розподіляє як сукупність декількох основоположних складових, а саме:

- кримінально-правової політики;
- кримінально-процесуальної політики;
- кримінально-виконавчої політики;
- кримінологічної (профілактичної) політики [7, с.323].

Варто зазначити, що в переліку основних елементів кримінально-процесуальної політики деякі з них мають важливе значення і обґрунтовано можуть бути віднесені до характеристики правової політики в ціло-

му, а деякі, навпаки, носять досить конкретний характер і заслуговують особливої уваги.

Наша **мета** полягає у визначенні місця та ролі оперативно-розшукової діяльності як елемента кримінально-процесуальної політики в сфері боротьби зі злочинністю. Виділяти ОРД в окрему складову політики у сфері боротьби зі злочинністю як політику оперативно-розшукової діяльності, на нашу думку, не доцільно.

Як вбачається, відповідно до сучасної концепції правової держави, закріпленої в ст. 3 Конституції України, яка визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність найвищою соціальною цінністю, потрібно викласти цілі ОРД [1, с.2]. Слід звернути увагу на те, що в ч. 1 ст. 103 КПК України зазначимо мету ОРД – виявлення ознак злочину й осіб, які його вчинили [3, с.53]. Для досягнення названих у цій статті цілей передбачаються такі завдання: 1) пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб і груп, відповідальність за які передбачена КК України, розвідувально-підривна діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій; 2) отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства й держави. Ці завдання в законі про ОРД не розкриваються, однак їх зміст викладається у відомчих нормативних актах. Окрім того, в цих актах перед оперативно-розшуковими підрозділами ставляться завдання:

а) виявлення, попередження, припинення й розкриття злочинів, виявлення і встановлення осіб, які їх готують, учиняють чи вчинили;

б) здійснення розшуку осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства чи суду, ухиляються від кримінального покарання або які безвісти пропали. Це можна вважати конкретизацією завдань ОРД, визначених у ст. 2 Закону про ОРД. В окремих же актах розкривається їх зміст. [4, с.2].

Аналіз нормативно-правових актів дозволяє визначити перелік завдань, що виконуються ОРД: розкриття злочинів; запобігання злочинам; припинення злочинів; виявлення злочинів, встановлення осіб, які їх готують, вчинюють або вчинили; здійснення розшуку осіб; забезпечення кримінального судочинства; забезпечення безпеки суб'єктів ОРД та учасників кримінального судочинства; збір інформації, відомостей, даних стосовно забезпечення безпеки держави та суспільства; забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів громадян; відшкодування збитків, заподіяних злочином; підтримання режиму виконання покарань; охорона державної таємниці [4, с.1]. Деякі з них за своїм змістом співпадають із завданнями політики у сфері боротьби зі злочинністю. Наприклад, у ст. 1 КК України прямо зафіксовано одне з них, а саме:

«Кримінальний кодекс України має своїм завданням запобігання злочинам» [2, с.2].

Успішне вирішення завдань ОРД забезпечує досягнення загальної її мети. Вони можуть бути взаємозалежними, але в більшості випадків вони цілком самостійні, бо кожне з них має свій конкретний зміст. Важливо враховувати, що вказані завдання можуть обумовлювати специфічні оперативно-розшукові способи й рішення. У свою чергу, вирішення кожного конкретного завдання потребує прийняття відповідного підсумкового рішення в оперативно-розшуковій діяльності.

Висновки. Вирішення цих завдань можливе за умови нормального функціонування державних органів, зокрема законодавчої і виконавчої влади. Оскільки ці завдання на практичному рівні здійснюються відповідними підрозділами органів кримінальної юстиції, то було б доцільно звернути увагу на їх діяльність. Ефективна робота з виконання завдань ОРД цими органами, їх внутрішня співпраця призведе до ефективної роботи «оперативного гіганта», який ще на стадіях незакінченого злочину буде реалізовувати попередньо-визначену державними органами, концепцію по боротьбі зі злочинністю.

Тому, підтримуючи думку І. А. Ісмаїлова, ми визначаємо кримінальну політику у сфері боротьби зі злочинністю, як напрямок діяльності держави, здійснюваний на рівні політичного керівництва, управління, прийняття та реалізації конкретних рішень, що мають основне призначення визначення і втілення в життя задач, форм і змісту цілеспрямованих мір боротьби зі злочинністю (впливу на неї), організацію і забезпечення оптимального функціонування і розвитку цієї системи [5, с.124], що належить ідеологічній, правовій, інформаційній, ресурсній базі із взаємодією з іншими соціальними системами.

1. Конституція України //Відомості Верховної Ради України. 1996. – № 30. – Ст. 3.
2. Кримінальний кодекс України // за ред. Ю.Кармазіна. Х., 2001. - Ст. 136;
3. Кримінально-процесуальний кодекс України: за Станом на 21 березня 2005 р. – К.: Велес, 2005. – 176 с.- (Офіц. Док.).
4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 22. – Ст. 1–2
5. Исмаилов И. А. Преступность и уголовная политика (актуальные проблемы организации борьбы с преступностью). «Исмаилов И.А. – Баку: Азербайджанское государственное издательство, 1990.– 124 с.;
6. Новий тлумачний словник української мови: в. 4т. – Т.3. – К.: АКОНІТ, 2004;
7. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми: монографія Фріс П. Л. – К.: АТІКА, 2005. – 332 с.

Kos O.D.

The Place and a Role of Detective Activity in the Sphere of Fighting against Crime

This article deals with role and place of detective activity as one of the signs of criminal-procedural policy which is the structural part of the policy in the sphere of fighting crime.

Keywords: fighting against crime, criminal-procedural policy, detective activity, state activity.